

Lieta C-297/19

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2019. gada 11. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Bundesverwaltungsgericht (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 26. februāris

Prasītāja:

Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein e. V.

Atbildētājs:

Kreis Nordfriesland

Kopija

Bundesverwaltungsgericht [Federālā administratīvā tiesa]

LĒMUMS

[..] Pieņemts
2019. gada 26. februārī

[..]

Administratīvajā tiesvedībā

starp *Naturschutzbund Deutschland*
– *Landesverband Schleswig-Holstein e. V.* – [Vācijas vides aizsardzības
federāciju, Šlēsvigas-Holšteinas federālās zemes apvienība],
[..] Neiminstere [*Neumünster*],

prasītāju, apelācijas sūdzības iesniedzēju,

atbildētāju revīzijas tiesvedībā
un revīzijas pretsūdzības iesniedzēju,

– [...] **[oriģ. 2. lpp.]**

u n

Kreis Nordfriesland, [Ziemeļfrīslandes apgabalu]

[..]

atbildētāju, atbildētāju apelācijas tiesvedībā,
revīzijas sūdzības iesniedzēju
un atbildētāju revīzijas pretsūdzības tiesvedībā,

[..]

pieaicinātā persona:

*Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt,
Körperschaft des öffentlichen Rechts*

[..]

revīzijas sūdzības iesniedzēja
un atbildētāja revīzijas pretsūdzības tiesvedībā,

[..]

lietas dalībnieks:

federālo interešu pārstāvis

Bundesverwaltungsgericht

[..]

Bundesverwaltungsgericht 7. senāts

[..]

2019. gada 26. februārī nolēma: **[oriģ. 3. lpp.]**

Tiesvedība *Bundesverwaltungsgericht* tiek apturēta.

Eiropas Savienības Tiesai tiek lūgts precizēt šādus jautājumus, sniedzot prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam:

1. a) Vai jēdziens “apsaimniekošana” Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā

attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (turpmāk tekstā – “UHRL”) I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma izpratnē aptver darbības, kas ir ciešā saistībā ar tiešu lauksaimniecības produkcijas iegūšanu?

Ja atbilde ir apstiprinoša:

b) Ar kādiem nosacījumiem saskaņā ar biotopu uzskaiti vai mērķa dokumentiem apsaimniekošanas veids ir uzskatāms par “normālu” UHRL izpratnē?

c) Kāds laika periods ir attiecināms uz jautājumu par to, vai apsaimniekošana atbilst veidam, kā to “iepriekš” veikuši īpašnieki vai uzņēmēji UHRL izpratnē?

d) Vai uz jautājumu par to, vai apsaimniekošana atbilst veidam, kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji UHRL izpratnē, var atbildēt neatkarīgi no biotopu uzskaites, respektīvi, mērķa dokumentiem?

2. Vai darbība, kas tiek veikta, pamatojoties uz likumā noteikto funkciju deleģēšanu sabiedrības interesēs, tiek uzskatīta par “profesionālo darbību” UHRL 2. panta 7. punkta izpratnē?

Pamatojums:

I

- 1 Prasītāja, atzīta vides organizācija, lūdz atbildētājam uzdot pieaicinātajai personai veikt vides kaitējuma novēršanas pasākumus atbilstoši *Umweltschadengesetz* (Likums par videi nodarīto kaitējumu – “USchadG”), ar ko transponēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva [oriģ. 4. lpp.] 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu. Eksploatējot ūdenssūkņu staciju, pieaicinātā persona esot nodarījusi videi kaitējumu, no kura sekām cietusi putnu suga “melns zīriņš” Eiderštetas [*Eiderstedt*] pussalā Šlēsvigā-Holšteinā.
- 2 2006. un 2009. gadā no aptuveni 30 000 ha lielās Eiderštetas pussalas kopumā apmēram 7000 ha plašai teritorijai tika piešķirts putnu dabas rezervāta statuss (*DE 1618-404*), tostarp arī tur sastopamā melnā zīriņa dēļ. Arī pašlaik saskaņā ar apsaimniekošanas plānu putnu dabas rezervāts lielākoties tiek apsaimniekots tradicionālā veidā kā zālaugu platības, un it īpaši teritorijas lielās platības dēļ tā turklāt ir pati nozīmīgākā melnā zīriņa rieta vieta Šlēsvigā-Holšteinā.
- 3 Lai Eiderštetas pussalu varētu apdzīvot un izmantot lauksaimniecībā, ir jāveic nosusināšana. To veic ar tā saucamajiem lauksaimniecības meliorācijas grāvjiem, kuru kopējais garums ir apm. 5000 km un kuri ietek meliorācijas kanālos, kuru kopējais garums ir 900 km. Lauksaimniecības meliorācijas grāvjus uztur attiecīgā zemes gabala lietotājs, savukārt par meliorācijas sistēmu veidojošo kanālu

uzturēšanu atbild kopumā 17 Eiderštetā atrodošās ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociācijas.

- 4 Pieaicinātā persona, *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt*, ir ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociācija, kuras juridiskā forma ir publisko tiesību sabiedrība (*Körperschaft des öffentlichen Rechts*) un kas ir 17 Eiderštetā darbojošos ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociāciju virsorganizācija. Kā sabiedrisko pakalpojumu sniedzējai tai jāpilda ar likumu deleģētie uzdevumi, tostarp virszemes ūdenstilpņu uzturēšana. Saistošo pienākumu izpildē tā tostarp ekspluatē arī Adamsīles [*Adamsiel*] meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu staciju. Tā veic nosusināšanu visā asociācijas pārvaldībā esošajā teritorijā ar sūkņa palīdzību, kas ieslēdzas automātiski brīdī, kad ir sasniegts noteikts ūdens līmenis. Sūknēšanas procesa rezultātā ūdens līmenis tad atkal tiek samazināts.
- 5 Administratīvā tiesa noraidīja sūdzību, kas tika iesniegta pēc prasītāja nesekmīgās prasības par nodarītā kaitējuma ierobežošanu un atlīdzināšanu [oriģ. 5. lpp.]. Pēc prasītāja iesniegtās apelācijas augstākā administratīvā tiesa atcēla administratīvās tiesas spriedumu un uzdeva atbildētājam pieņemt (jaunu) lēmumu, ņemot vērā minētajā spriedumā tiesas paustos apsvērumus. Pieaicinātajai personai ekspluatējot sūkņu staciju, esot nodarīts kaitējums aizsargājamajai putnu sugai “melnais zīriņš” un tā dabiskajam biotopam *Umweltschadengesetz* izpratnē. Tā kā pieaicinātās personas darbība nav uzskatāma par lauksaimniecības produkcijas iegūšanu, neesot pieļaujams, ka, pamatojoties uz argumentu par normālu apsaimniekošanas veidu, tiek noliegta nozīmīga ietekme uz vidi. Ekspluatējot meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu staciju, pieaicinātā persona veicot profesionālu darbību, pat ja tās pamatā ir sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam noteiktie pienākumi. Pastāvot tieša cēloņsakarība starp pieaicinātās personas meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu staciju, kura darbojās nemainīgi pirms un pēc 2007. gada 30. aprīļa, un videi nodarīto kaitējumu. Neekspluatējot meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu staciju, ūdens no grāvju sistēmas nevarot aizplūst. Pieaicinātā persona arī esot līdzvainojama videi nodarītā kaitējuma izraisīšanā. Tomēr, lai uzliktu pienākumu, lietas materiālos trūkstot nepieciešamo faktu. Atbildētājam esot piešķirta rīcības brīvība atbildīgo personu, termiņu, kā arī veicamo pasākumu satura izvēlē.
- 6 Ar savām revīzijas sūdzībām atbildētājs un pieaicinātā persona vēlas panākt to, lai pirmās instances spriedums tiktu atstāts spēkā.

II

- 7 Lietas izskatīšana ir jāaptur. Jālūdz Eiropas Savienības Tiesai (turpmāk tekstā – Tiesa) sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar rezolutīvajā daļā formulētajiem jautājumiem (LESD 267. pants).
- 8 1. Šajā lietā nozīmīgās Savienības tiesību aktu normas ir ietvertas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par

atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (*UHRL*) 2. panta 7. punktā, kā arī I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā (OV, L143 56. lpp.) **[oriģ. 6. lpp.]**.

- 9 2. Valsts tiesību normas, kas ir būtiski pirmā prejudiciālā jautājuma sakarā, ir ietvertas *Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz)* (Likums par dabas aizsardzību un ainavu saglabāšanu, Federālais dabas aizsardzības likums – “*BNatSchG*”) (2009. gada 29. jūlijs) (*BGBL. I 2542. lpp.*) 19. panta 5. punkta otrā teikuma 2. apakšpunktā, kā arī papildus 5. panta 2 punktā, pēdējās izmaiņas veiktas likuma 1. pantā (2017. gada 15. septembris) (*BGBL. I 3434. lpp.*) (a). Valsts tiesību normas, kas ir būtiskas otrā prejudiciālā jautājuma sakarā, ir ietvertas *Gesetz über die Vermeidung und Sanierung von Umweltschäden* (Likums par videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu) (*Umweltschadengesetz – USchadG*) (2007. gada 10. maijs) (*BGBL. I 666. lpp.*) 2. panta 4. punktā, pēdējās izmaiņas veiktas likuma 4. pantā (2016. gada 4. augusts) (*BGBL. I 1972. lpp.*), *Gesetz zur Ordnung des Wasserhaushalts (Wasserhaushaltsgesetz)* (Likums par ūdenssaimniecību – “*WHG*”) (2009. gada 31. jūlijs) (*BGBL. I 2585. lpp.*) 39. panta 1. punkta pirmajā teikumā un 40. panta 1. punkta pirmajā teikumā, pēdējās izmaiņas veiktas likuma 2. pantā (2018. gada 4. decembris) (*BGBL. I 2254. lpp.*), kā arī *Wassergesetz des Landes Schleswig Holstein (Landeswassergesetz)* (Šlēsvīgas-Holšteinas federālās zemes ūdeņu likums – “*WasG SH*”) (2008. gada 11. februāris) 38. panta 1. punkta pirmā teikuma 1. daļā, likuma 2018. gada 13. decembra versijā (*GVOBl. SH 773. lpp.*) (b).

a) *BNatSchG* 19. panta 5. punkta otrā teikuma Nr. 2. apakšpunkts ir formulēts šādi:

Par būtisku kaitējumu principā nav klasificējamas negatīvas variācijas dabisku iemeslu dēļ vai arī tādas, kas izriet no iejaukšanās dabiskā teritoriju apsaimniekošanā, kas uzskatāma par normālu atbilstoši biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentiem, vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji.

BNatSchG 5. panta 2. punkts ir formulēts šādi:

Izmantojot zemes platības lauksaimniecībā, papildu prasībām, kas izriet no lauksaimniecības jomā spēkā esošajiem noteikumiem un no *Bundes-Bodenschutzgesetz* (Federālais likums par zemes platību aizsardzību) 17. panta 2. punkta, it īpaši ir jāievēro šādi labas profesionālas prakses pamatprincipi:

1. apsaimniekošana ir jāpielāgo vietējiem apstākļiem, jānodrošina noturīga augsnes auglība un ilgtspējīga platību izmantošana;
2. apsaimniekoto platību (zeme, ūdens, flora, fauna) dabisko dzīvotni nav atļauts ietekmēt vairāk, nekā tas ir nepieciešams **[oriģ. 7. lpp.]** ilgtspējīga ieguvuma nodrošināšanai;

3. jā saglabā un iespēju robežās ir jāattīsta ainavas īpašības, kas nepieciešamas, lai izveidotu saikni starp biotopiem;
4. lopkopībai ir jābūt līdzsvarā ar augkopību, un nedrīkst pieļaut kaitējumu apkārtējai videi;
5. nogāžu erozijas skartajās teritorijās, palienēs, vietās ar augstu gruntsūdeņu līmeni, kā arī mitrāju vietās nedrīkst veikt zālaugu platību uzaršanu;
6. mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanai jānotiek saskaņā ar lauksaimniecības nozares tiesību aktiem; mēslojuma izmantojumu jādokumentē saskaņā ar *Düngeverordnung* (Noteikumi par mēslošanas līdzekļiem) (2017. gada 26. maijs) (*BGBI. I* 1305. lpp.) 10. pantu spēkā attiecīgi spēkā esošajā versijā, kā arī dokumentiem par augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK (OV 2009, L 309, 1. lpp.) 67 panta 1. punkta otro teikumu.

b) *USchadG* 2. panta 4. punkts ir formulēts šādi:

profesionāla darbība – jebkura veida darbība, kas tiek veikta saimnieciskās darbības, uzņēmējdarbības vai uzņēmuma ietvaros, neatkarīgi no tā vai tā tiek veikta privātā vai sabiedriskā kārtā, peļņas vai bezpeļņas nolūkā.

WHG 39. panta 1. punkta . teikums ir formulēts šādi:

Virszemes ūdens tilpnes uzturēšana ir sabiedriska pienākums un ietver tās kopšanu un pilnveidošanu (uzturēšanas saistības).

WHG 40. panta 1. punkta 1. apakšpunkts ir formulēts šādi:

Virszemes ūdens tilpnes uzturēšana ir ūdens tilpnes īpašnieka pienākums, ja vien tas saskaņā ar federālās zemes tiesību aktiem nav pašvaldības iestāžu, ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociāciju, profesionālo apvienību vai citu sabiedrisku institūciju uzdevums. [oriģ. 8. lpp.].

WasG SH 38. panta 1. punkta . pirmā teikuma 1. daļa ir formulēta šādi:

Līdzās *WHG* 39. panta 1. punkta otrajā teikumā minētajiem pasākumiem, ūdens tilpņu uzturēšana it īpaši ietver arī noteikumiem atbilstošu ūdens noteces uzturēšanu un nodrošināšanu.

III

- 10 Prejudiciālie jautājumi ir nozīmīgi lēmuma pieņemšanai tiesvedībā. Atkarībā no tā, kāda būs atbilde uz prejudiciālajiem jautājumiem, revīzijas sūdzības vai nu ir

tiesiski pamatotas, vai arī ir nepieciešama lietas nodošana izskatīšanai un lemšanai augstākajā administratīvajā tiesā kā instancē, kas izskata lietu pēc būtības.

- 11 1. *Umweltschadenshaftungsgesetz*, respektīvi, Direktīvas par atbildību vides jomā piemērošana laikā saskaņā ar *USchadG* 13. panta 1. punktu, respektīvi, *UHRL* 17. pantu, ir pieļaujama. Atbilstoši Tiesas judikatūrai no *UHRL* 17. panta pirmā un otrā ievilkuma, lasot to kopā ar tās 30. apsvērumu, izriet, ka Direktīva attiecas uz kaitējumu, kuru izraisījusi emisija, starpgadījums vai avārija, kas notikuši 2007. gada 30. aprīlī vai pēc tam, ja vien šis kaitējums radies tādas darbības dēļ, kura notikusi minētajā dienā vai pēc tās, vai arī tādas darbības dēļ, kas notikusi pirms minētās dienas, bet nav pabeigta pirms šīs dienas (EST spriedums, 2017. gada 1. jūnijs, C-529/15, ECLI:EU:C:2017:419) – 22. punktā, atsaucoties uz EST spriedumu, 2015. gada 4. marts, C-534/13 [ECLI:EU:C:2015:13] – 44. punktā skat. arī EST spriedumu, 2010. gada 9. marts, C-378/08, [ECLI:EU:C:2010:126], *Raffinerie Mediterranee*, cita starpā – 41. punkts). Šai gadījumā videi nodarīto kaitējumu izraisījusi minētās pieaicinātās personas veiktā meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu stacijas ekspluatācija, kas saskaņā ar prāvā konstatētajiem faktiem ir bijusi nemainīga pirms un pēc 2007. gada 30. aprīļa. Tādējādi šī ekspluatācija ir saprotama kā darbība, kas ir notikusi (arī) pēc 2007. gada 30. aprīļa. Tai pat laikā runa ir par kaitējumu, kuru izraisījis starpgadījums. Par starpgadījumu šādā izpratnē ir uzskatāma sūkņēšana ūdens līmeņa pazemināšanai, kas tiek veikta automātiski, ūdenim sasniedzot noteiktu līmeni.
- 12 2. Atbilstoši *USchadG* 1. panta 1. punktam *Umweltschadensgesetz* nav pakārtojams citiem primāri piemērojamiem valsts tiesību aktiem. Konkrētu [oriģ. 9. lpp.] pastāvošo federālo zemju regulējumu darbības joma ir šaurāka nekā *Umweltschadensgesetz*.

IV

- 13 Prejudiciālajiem jautājumiem ir nepieciešams Tiesas precizējums, jo tos nav iespējams izskaidrot, pamatojoties uz attiecīgo judikatūru, un tie arī nav pašsaprotami.
- 14 Atsevišķu prejudiciālo jautājumu sakarā nozīmīgi ir šie apsvērumi:
- 15 1. Attiecībā uz 1. jautājumu:

a) Jautājums ir par to, kā ir saprotams jēdziens “apsaimniekošana” *UHRL* I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma izpratnē. Vadoties no tiesību normas formulējuma, šis jēdziens var aptvert plašu saimnieciskās darbības spektru. Savukārt augstākā administratīvā tiesa ir vadījies no šauras šī jēdziena izpratnes un kā “apsaimniekošanu” saprot tikai lauksaimniecisku darbību lauksaimniecības produkcijas iegūšanas izpratnē. Senāts uzskata, ka pateicoties tās ciešajai saistībai ar lauksaimniecības produkcijas iegūšanu, jēdziens “apsaimniekošana” katrā ziņā aptver meliorācijas tīklu un ūdens sūkņu stacijas ekspluatāciju, kas, kā šai gadījumā, kalpo vajadzībai apūdeņot un nosusināt lauksaimniecības platības.

- 16 b) Bez tam ir nepieciešams precizēt, ar kādiem nosacījumiem saskaņā ar biotopu uzskaiti vai mērķa dokumentiem apsaimniekošanas veids ir uzskatāms par “normālu” *UHRL* I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma izpratnē. Šajā sakarā prioritāte būtu dodama attiecīgās teritorijas standartu noteikšanai, balstoties uz minētajiem avotiem vai rīcībā esošu apsaimniekošanas plānu. Papildus esošajiem dokumentiem, kas attiecas uz šo teritoriju, standartu noteikšanā nepieciešamības gadījumā ir iespējams balstīties uz vispārīgiem, normatīvos noteiktiem principiem. Attiecībā uz tiešu lauksaimniecības produkcijas iegūšanu ir spēkā labas profesionālās prakses principi, kas Vācijas tiesību sistēmā ir iekļauti *BNatSchG* 5. panta 2. punktā [**oriģ. 10. lpp.**].
- 17 c) Turklāt ir nepieciešams precizēt, kāds laika periods ir attiecināms uz apsaimniekošanas veidu, kā to “iepriekš” veikuši īpašnieki vai uzņēmēji *UHRL* I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma izpratnē. Varētu pieņemt, ka “iepriekš” veikts apsaimniekošanas veids ir jebkurš tāds apsaimniekošanas veids, kas norisinājies noteiktā laika periodā pirms *UHRL* 19. panta 1. punktā minētā datuma, t.i. 2007. gada 30. aprīļa. Tomēr varētu arī pieņemt, ka nav jāņem vērā katrs kādā iepriekšējā laika periodā veikts apsaimniekošanas veids, bet jāizvirza nosacījums, ka tas faktiski tikta veikts arī vēl 2007. gada 30. aprīlī.
- 18 d) No *UHRL* I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma formulējuma nevar viennozīmīgi izsecināt – vai uz jautājumu par to, vai apsaimniekošana “atbilst veidam, kā to “iepriekš” veikuši īpašnieki vai uzņēmēji”, var atbildēt neatkarīgi no biotopu uzskaites, respektīvi, mērķa dokumentiem. Tomēr senāts uzskata, ka šajā gadījumā tas tā ir.. Šai gadījumā regulējumu varētu uzskatīt par pārējos gadījumus reglamentējošu noteikumu tādā izpratnē, ka, ja biotopu uzskaitē, respektīvi, mērķa dokumentos atrodamā informācija ir nepietiekama standartu noteikšanai, tiek veikti faktiski novērojumi.
- 19 2. Attiecībā uz 2. jautājumu:

Arī atbilde uz jautājumu par to, vai darbība, kas tiek veikta, pamatojoties uz likumā noteikto funkciju deleģēšanu sabiedrības interesēs, tiek uzskatīta par “profesionālo darbību” *UHRL* 2. panta 7. punkta izpratnē, nav skaidrota nedz Tiesas judikatūrā, nedz arī ir pašsaprotama. No *UHRL* 2. panta 7. punkta formulējuma gan izriet, ka tas, vai darbība ir uzskatāma par “profesionālu darbību”, nav atkarīgs ne no tā, vai pēc juridiskās formas organizācija ir privāta vai sabiedriska, ne arī no tā, vai tai ir mērķis gūt peļņu. Tomēr precizējams vēl joprojām ir jautājums, vai darbība, kas tiek veikta, pamatojoties uz likumā noteikto funkciju deleģēšanu sabiedrības interesēs, tiek uzskatīta par “saimniecisku darbību”, “uzņēmējdarbību” vai “uzņēmumu” *UHRL* 2. panta 7. punkta izpratnē. Senāta ieskatā ir loģiski, ka trīs jēdzieni “saimnieciskā darbība”, “uzņēmējdarbība” un “uzņēmums” ir jāsaprot tādējādi, ka šāda veida darbībai [**oriģ. 11. lpp.**] jābūt saistītai ar tirgus attiecībām, respektīvi, konkurences apstākļiem. Šāda saikne ar tirgus attiecībām, respektīvi, konkurences apstākļiem nav konstatējama darbībai, kas veikta, pamatojoties uz likumā noteikto funkciju deleģēšanu sabiedrības interesēs, konkrētajā gadījumā virszemes ūdenstilpņu

uzturēšana, tai skaitā noteikumiem atbilstoša ūdens notece, ko veic ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociācija, (sal. ar *WHG* 39. panta 1. punkta pirmo teikumu, 40. panta 1. punkta pirmo teikumu, *WasG SH* 38. panta 1. punkta pirmā teikuma 1. daļu), turklāt pakalpojuma sniedzējam nav iespēja atteikties pildīt funkciju, kas tai deleģēta ar likumu.

[..]

DARBBA VERSIJA